EUROOPAN
KOMISSIO

Bryssel 20.2.2025
COM(2025) 54 final

KOMISSION TIEDONANTO

EUROOPAN PARLAMENTILLE, NEUVOSTOLLE JA EUROOPAN KESKUSPANKILLE

euron suojaamiseksi rahanvääre nnykseltä perustetun tietojenvaihto-, avunanto- ja koulutusohjelman (Perikles IV -ohjelma) väliarvioinnista

{SWD(2025) 44 final}

1. Johdanto

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EU) 2021/840 perustettu Perikles IV -ohjelma on järjestyksessä neljäs Perikles-ohjelma. Sen oikeusperusta on Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT-sopimus) 133 artikla. Ohjelmalla ehkäistään ja torjutaan euron väärentämistä ja siihen liittyviä petoksia sekä varmistetaan euroseteleiden ja -kolikoiden luotettavuuden säilyminen. Näin ollen se vahvistaa kansalaisten ja yritysten luottamusta euroseteleiden ja -kolikoiden aitouteen ja EU:n talouteen sekä turvaa samalla julkisen talouden kestävyyttä. Ohjelman tavoitteena on suojata euroseteleitä ja -kolikoita väärentämiseltä ja siihen liittyviltä petoksilta. Ohjelmalla pyritään saavuttamaan tämä tavoite pääasiassa kahdella tavalla. Ensimmäinen tapa on tukea ja täydentää jäsenvaltioiden toteuttamia toimenpiteitä. Toinen tapa on auttaa toimivaltaisia kansallisia viranomaisia kehittämään tiivistä ja säännöllistä yhteistyötä ja vaihtamaan parhaita käytäntöjä keskenään, komission ja tarvittaessa EU:n ulkopuolisten maiden ja kansainvälisten järjestöjen kanssa.

Näin ollen ohjelmaa voidaan yleisesti ottaen pitää valmiuksien kehittämistä, tiedon levittämistä ja verkostoitumista koskevana aloitteena. Sen toimien tavoitteena on i) tietämyksen vaihto ja tiedon levittäminen, ii) teknisen, tieteellisen ja operatiivisen avun antaminen, ja iii) EU:n ulkopuolisissa maissa väärennösten torjunnasta vastaavien viranomaisten käyttöön tarkoitettujen laitteiden hankinta euron suojaamiseksi väärentämiseltä.

Ohjelma perustuu kolmeen keskeiseen periaatteeseen: i) valtioiden rajat ylittävä luonne, joka edellyttää, että kaikkiin ohjelman toimiin osallistuu vähintään kaksi maata, ii) monitieteisyys, jonka tarkoituksena on helpottaa euron suojaamista koskevan yhteisen toimintamallin omaksumista jäljempänä mainittujen kohderyhmien keskuudessa; ja iii) täydentävyys sellaisten ohjelman toimien kanssa, joiden tarkoituksena on täydentää jäsenvaltioiden tai EU:n/kansainvälisten toimielinten toteuttamia muita euron suojaamisaloitteita, mutta ei korvata niitä.

Perikles IV -ohjelman väliarviointi tehtiin asetuksen (EU) 2021/840 13 artiklan mukaisesti. Arvioinnissa sovellettiin merkityksellisyyden, vaikuttavuuden, tehokkuuden, johdonmukaisuuden ja EU:n tason lisäarvon kriteerejä paremman sääntelyn suuntaviivojen mukaisesti. Siinä tarkasteltiin myös ohjelman toimien kestävyyttä euron suojaamisessa väärentämiseltä. Arvioinnissa tarkasteltiin ohjelman täytäntöönpanoa tammikuusta 2021 maaliskuuhun 2024, ja se kattoi sekä Euroopan unionin jäsenvaltiot (euroalueen jäsenvaltiot ja euroalueen ulkopuoliset jäsenvaltiot) että EU:n ulkopuoliset maat. Väliarviointiin osallistui eri sidosryhmiä, kuten EU:n jäsenvaltioiden kansallisia toimivaltaisia viranomaisia, ohjelman hakijoita ja edunsaajia, ohjelmarahoitteisten toimien osallistujia, EU:n toimielimiä, kuten Euroopan komissio ja Euroopan keskuspankki (EKP), virastoja, kuten Europol ja Eurojust, sekä kansainvälisiä kumppaneita, kuten EU:n ulkopuolisten maiden toimivaltaisia viranomaisia ja Interpol. Arvioinnissa tarkasteltiin kaikentyyppisiä Perikles IV -ohjelman toimia, kuten konferensseja ja suuria tiedotustapahtumia, kokouksia, seminaareja, työpajoja, koulutustoimia, tutkimuksia ja laitehankintoja.

Tähän tiedonantoon liittyvässä komission yksiköiden valmisteluasiakirjassa annetaan tarkempia tietoja komission tekemästä väliarvioinnista. Arviointi perustuu useisiin eri lähteisiin, kuten ulkopuolisen toimeksisaajan tekemään riippumattomaan tutkimukseen, joka

julkaistaan samanaikaisesti. Valmisteluasiakirjassa esitetään tärkeimmät väliarvioinnista saadut tulokset ja arvioidaan Perikles IV -ohjelman täytäntöönpanoa.

2. Arvioinnin yleiset päätelmät

Arvioinnissa todetaan, että Perikles IV -ohjelma edistää osaltaan euron väärentämisen ehkäisemistä ja torjuntaa sekä varmistaa euroseteleiden ja -kolikoiden luotettavuuden säilymisen.

Ohjelma on yleisesti ottaen osoittautunut **tulokselliseksi** tiedonvaihdon, teknisten taitojen, institutionaalisten puitteiden ja operatiivisten valmiuksien parantamisessa euron väärentämisen torjumiseksi sekä EU:n jäsenvaltioissa että EU:n ulkopuolisissa maissa. Se on helpottanut verkostoitumista ja yhteistyöhön perustuvaa tutkintaa, mikä on johtanut merkittäviin tuloksiin, kuten väärennettyjen eurojen takavarikointiin ja rikollisjärjestöjen hajottamiseen.

Ohjelmalla on tuettu jäsenvaltioiden toteuttamia toimenpiteitä teknisen koulutuksen, seminaarien, henkilöstövaihtojen ja tutkimusten muodossa erityisesti siellä, missä kansallinen rahoitus on rajallista. Perikles IV -ohjelmassa on näin ollen varmistettu resurssien **tehokas** käyttö ohjelman tuotosten, tulosten ja vaikutusten saavuttamiseksi. Ohjelman hallinnointikustannukset ovat suhteellisen korkeat muihin samankaltaisiin ohjelmiin verrattuna, mikä johtuu pääasiassa ohjelman rajallisesta kokonaisbudjetista. Niiden kokonaisosuus pienenee myös digitalisaation vuoksi, mikä osoittaa, että tehokkuus on yleisesti ottaen parantunut. Talouden ja rahoituksen pääosaston tiivis osallistuminen toimien koordinointiin ja täytäntöönpanoon, esimerkiksi toimimalla puheenjohtajana eurovääreennösten torjunnan asiantuntijaryhmän kokouksissa, varmistaa jäsenvaltioiden sitoutumisen ja tehokkaan seurannan. Ohjelmasta tehdään väliarviointi ja jälkiarviointi. Kun otetaan huomioon ohjelman pieni koko ja sen jatkuvuus useiden ohjelmakausien ajan, saattaa olla tarpeen pohtia, onko vaatimus kahdesta arvioinnista yhden rahoitussyklin aikana oikeasuhteinen suhteessa kokonaisbudjettiin.

Lisäksi ohjelman katsotaan **täydentävän** muiden EU:n toimielinten, kuten EKP:n, ja virastojen, kuten Europolin, aloitteita ja olevan niiden kanssa **yhdenmukainen**. Koska jäsenvaltioiden aloitteiden soveltamisala on rajallinen, ohjelmalla korjataan tämä puute, kun sen yhteydessä voidaan toteuttaa monikansallisia ja monialaisia toimia, jotka tarjoavat käyttöön asiantuntemusta ja edistävät suhteiden luomista jäsenvaltioiden välille ja EU:n ulkopuolisten maiden kanssa. Ohjelma tuottaa merkittävää **EU:n tason lisäarvoa**, sillä sen välityksellä voidaan luoda ja tehostaa jäsenvaltioiden, EU:n ulkopuolisten maiden, EU:n toimielinten ja kansainvälisten järjestöjen välisiä suhteita ja yhteistyötä, jotka eivät kuulu yksittäisten kansallisten viranomaisten toimialaan.

Ohjelma on edelleen erittäin **merkityksellinen**, ja sitä on mukautettu muuttuviin uhkiin. Uusiin rahanväärentämisuhkiin ja sen varmistamiseen, että väärennettyjen eurojen määrä pysyy hallinnassa ja alhaisella tasolla, on kiinnitettävä jatkuvasti huomiota, sillä väärennösten aiheuttama riski säilyy niin kauan kuin käytetään käteistä. Lisäksi ohjelmalla pyritään varmistamaan sen tuotosten **kestävyys** ja edistyminen tavoitteiden saavuttamisessa myös tulevaisuudessa siirtämällä tietämystä säännöllisten jatkotoimien ja jatkuvan tuen avulla.

Sidosryhmät nostivat esiin uhkien muuttumisen ja henkilöstön vaihtuvuuden toimivaltaisissa kansallisissa viranomaisissa ja korostivat, että koulutus olisi toistettava 2–3 vuoden välein.

3. Keskeiset opetukset

Kaiken kaikkiaan arvioinnin tulokset vahvistavat, että Perikles-toimia tarvitaan edelleen ja että niiden tarve todennäköisesti kasvaa. Siinä esitetään joitakin keskeisiä opetuksia, joista on hyötyä ohjelman täytäntöönpanon jatkamisen kannalta.

Ohjelman tuloksellisuuden osalta arvioinnissa todetaan, että ohjelmassa olisi edelleen keskityttävä luomaan yhteyksiä niiden jäsenvaltioiden ja EU:n ulkopuolisten maiden välille, joilla on välitöntä merkitystä tai asiantuntemusta tietyllä alalla, jotta voidaan varmistaa ohjelman toimien merkityksellisyys ja tehokkuus. Arvioinnissa tuodaan myös esiin tarve säilyttää erityyppisten tukikelpoisten toimien, kuten tutkimusten ja EU:n ulkopuolisten maiden laitehankintojen, keskinäinen tasapaino koko ohjelmakauden ajan.

Arviointi osoittaa, että Perikles IV -ohjelmasta voidaan tehdä entistäkin merkityksellisempi siten, että sen painopisteenä säilytetään nykyiset ja tulevat uhat, kuten muunnellut setelit ja väärennösten jakelu internetissä. Arvioinnissa todetaan kuitenkin myös, että ohjelmassa olisi keskityttävä tulevaan digitaaliseen euroon kohdistuviin mahdollisiin uhkiin ja siihen, millaisia vaikutuksia tekoälyllä on väärennetyn valuutan tuotantoon ja tunnistamiseen. Jotta ohjelmassa voitaisiin ottaa huomioon tulevaisuuden vaatimukset, sen yhteyteen saattaa olla tarpeen lisätä erityisasiantuntemusta esimerkiksi laajentamalla osallistuvien asiantuntijoiden mahdollisuuksia puuttua tähän kehitykseen ja mahdollisiin uusiin uhkiin. Tässä yhteydessä olisi hyödyllistä soveltaa kaksitahoista toimintamallia, jossa kiinnitettäisiin riittävästi huomiota sekä i) jäsenvaltioiden (ja EU:n ulkopuolisten maiden) tarpeeseen kehittää väärennösten torjuntaa koskevia teknisiä perustaitoja että ii) uusiin uhkiin ja niihin viranomaisiin, joilla on valmiudet torjua näitä uhkia. Muita tapoja lujittaa ohjelmaa olisi kytkeä oikeuslaitos, tulli sekä paketti- ja jakelupalvelut tiiviimmin ohjelman toimiin, jakaa tällaisten toimien suunnitelmat ja aiheet etukäteen ja mukauttaa toimien sisältö odotetun yleisön mukaan. Euroväärennösten torjunnan asiantuntijaryhmän kokoukset ja vuosittain päivitetyt Perikles-strategiat ovat ihanteellinen foorumi, jossa saatuja kokemuksia voidaan hyödyntää käytännössä.

Ohjelman tuloksellisuuden jatkumiseen liittyvänä keskeisenä opetuksena on se, että on tärkeää toteuttaa riittäviä jatkotoimia ja järjestää säännöllisesti koulutustilaisuuksia. Ne voivat auttaa soveltamaan saatuja oppeja asianmukaisesti ja tehostamaan niiden vaikutusta sekä varmistamaan, että ajantasaistetut tiedot nykyisistä ilmiöistä ja kehityssuuntauksista jaetaan laajalti ja korostetaan euron väärentämisen aiheuttaman uhan jatkuvasti muuttuvaa ja kehittyvää luonnetta. Ohjelmaa hallinnoiva komission pääosasto mahdollistaa näiden toimien laadun ja kestävyyden jatkuvan arvioinnin osallistumalla säännöllisesti ohjelmasta rahoitettaviin toimiin. Monissa toimissa – sekä komission itsensä järjestämissä että jäsenvaltioiden toimissa – on vahva kouluttajien koulutusulottuvuus, ja ne toistetaan säännöllisesti, millä varmistetaan, että tietämys pysyy ajan tasalla toimivaltaisen viranomaisen henkilöstön vaihtuessa. Lisäksi arvioinnista opittiin, että mahdolliset kieliesteet, myös ohjelman toimien toteuttajien ja muiden niihin osallistuvien tahojen välillä, olisi minimoitava esimerkiksi kehottamalla toteuttajia tarjoamaan tarvittaessa tulkkausta.

4. Perikles IV -ohjelman jatkaminen ja tulevat toimet

Arvioinnissa todetaan, että Perikles IV -ohjelman nykyinen täytäntöönpanorakenne on yleisesti ottaen vaikuttava, tehokas, kestävä ja edelleen merkityksellinen muuttuviin uhkiin sopeutumisessa. Perikles IV -ohjelmalla pyritään korjaamaan monissa jäsenvaltioissa esiintyvää kriittistä puutetta, joka liittyy siihen, että euron väärentämistä koskevan kansainvälisen ja monialaisen koulutuksen järjestämiseen on usein vain vähän resursseja. Ohjelmasta annetaan kohdennettua tukea, jolla vahvistetaan EU:n valmiuksia torjua euron väärentämistä ja edistetään uusien suhteiden, verkostojen ja valtioiden rajat ylittävän yhteistyön kehittämistä.

Komissio aikoo jatkaa asiaan liittyvien maiden välisten yhteyksien edistämistä säilyttäen samalla tasapainon ja kannustaen tietyntyyppisiin toimiin. Tähän pyritään vuotuisilla Perikles-strategioilla ja eurovääreennösten torjunnan asiantuntijaryhmän kokouksilla. Komissio pohtii mahdollisuuksia pidentää näiden kokousten kestoa kahteen päivään. Sen mielestä on tärkeää kannustaa oikeusviranomaisten edustajia osallistumaan entistä laajemmin eurovääreennösten torjunnan asiantuntijaryhmän kokouksiin ja Perikles IV -ohjelman toimiin, erityisesti kun otetaan huomioon akuutit uhat, kuten muunnellut setelit. Merkittävä askel tähän suuntaan on jo ollut Eurojustin kutsuminen osallistumaan säännöllisesti eurovääreennösten torjunnan asiantuntijaryhmän kokouksiin.

Vaikka ohjelman määrärahat ovat yleisesti ottaen riittävät tuloksellisuuden säilyttämiseksi, rahoituksen väheneminen on johtanut siihen, että toimia on toteutettu ja osallistujia on koulutettu vähemmän kuin edellisten ohjelmasukupolvien aikana. Sidosryhmiltä saatu palaute osoittaa, että Perikles IV -ohjelman määrärahojen supistuminen aiempiin ohjelmasukupolviin verrattuna on vaikuttanut kielteisesti niiden päätöksentekoon ja mahdollisuuksiin toteuttaa Perikles-toimia.

Ohjelman onnistuminen johtuu suurelta osin sen rakenteesta, joka kuvastaa sen ainutlaatuista oikeusperustaa[1] ja painopistettä, joka mahdollistaa tiiviin yhteistyön jäsenvaltioiden ja Euroopan komission välillä talouden ja rahoituksen pääosaston kautta. Koska Perikles IV on itsenäinen ohjelma, sitä hallinnoiva komission pääosasto toimii operatiivisena liiketoimintayksikkönä, jolla on olennainen tehtävä toimien strategian kehittämisessä, suunnittelussa ja täytäntöönpanossa. Näin varmistetaan, että ohjelma vastaa edelleen jäsenvaltioiden ja toimiin osallistuvien tahojen tarpeita ja tuo lisäarvoa ja tehokkuutta.

[1] Euroalueen jäsenvaltioiden osalta Perikles-ohjelma perustuu SEUT-sopimuksen 133 artiklaan (tavallinen lainsäätämisjärjestys) ja euroalueeseen kuulumattomien jäsenvaltioiden osalta SEUT-sopimuksen 352 artiklaan (erityinen lainsäätämisjärjestys).